

5779

Torah from Around the World

Omdat ik gedenk, wanhoop ik.

Omdat ik gedenk, heb ik de plicht niet te wanhopen.

Elie Wiesel

Sjabbat 27 oktober 2018 / 18 Chesjwan 5779, Wajéra, Beresjiet/Genesis 18:1 - 22:24

Tanach blz. 30 - 41

Haftara: Jirmeja 19:1 - 13, 20:7 - 13

Tanach blz. 956/957 - 958

vertaler: Paula Reisner

Commentaar: Rabbijn David Hoffman is tweede decaan van het Jewish Theological Seminary, New York.

[Het Engelse origineel](#)

Awraham als geloofsheld van zijn voetstuk halen

Hoe kunnen we, in een wereld waar in naam van religie zoveel geweld en pijn wordt veroorzaakt, het verhaal van de zogenoemde 'de Binding van Jitschak' (het 'offeren' van Isaak op de berg Moria, red.) anders lezen dan als wat Phyllis Trible „een tekst van verschrikking" heeft genoemd?

De wreedheid van de tekst roept pijnlijke vragen op:

- Wat voor God zou een vader op de proef stellen met het verzoek om zijn zoon geweld aan te doen?
- Wat voor soort mensen zou niet onmiddellijk tegen zo'n verzoek ingaan, zelfs als ze zouden geloven dat God ze dit nooit zou laten uitvoeren?
- Bovendien, welke religieuze gemeenschappen zouden dit verhaal blijven lezen en dit verhaal accepteren als het ultieme model van godsvertrouwen – de ware overgave aan de wil van God?

Velen van ons zouden Awrahams gedrag willen aanklagen, desondanks zien anderen de grootsheid ervan. Maimonides houdt Awrahams liefde voor God, zoals in ons verhaal beschreven, hoog als een voorbeeld om na te streven. Hij benadrukt het theologische belang van Awrahams driedaagse reis: Awraham moest drie dagen lopen vanaf het moment dat hij van God het bevel kreeg tot het moment dat hem gevraagd werd het mes te heffen. Als hij ervoor had gekozen om onmiddellijk te handelen, zouden we Awrahams gedrag hebben verklaard als een daad die in een opwelling van religieuze hartstocht werd gepleegd. Awraham had drie dagen om het waarheidsgehalte van Gods bevel te overwegen en om zijn liefde voor God te beredeneren vóórdat hij tot de uitvoering ervan overging. Maimonides geeft als overweging dat alleen in deze context de grootsheid van Awrahams daad in zijn geheel beschouwd kan worden. (*De Gids der Verdooden* III:24)

Ik stel graag een complexer lezing van hoofdstuk 22 uit het boek Beresjiet/Genesis voor. Aan de ene kant 'slaat' Awraham voor de test, maar toch ondermijnt deze tekstpassage op subtiele wijze de grootsheid van Awrahams gedrag. Er is een aspect van dit verhaal dat ons eenduidige beeld van Awraham als 'geloofsheld' ondergraaft.

In de tweede *pasoek* (vers) van ons hoofdstuk vertelt God aan Awraham: „Roep je zoon, je enige, van wie je zoveel houdt, Jitschak, en ga met hem naar het gebied waarin de Moria ligt. Daar moet je hem offeren op een berg die Ik je wijzen zal." Als Awraham uiteindelijk het mes oppakt en het boven het hoofd van zijn zoon heft, wordt een deel van deze zin letterlijk herhaald, niet eenmaal maar tweemaal. De engel roept vanuit de hemelen: „Raak de jongen niet aan, doe hem niets! Want nu weet ik dat je ontzag voor God hebt: je hebt Mij je zoon, je enige, niet willen onthouden." (Beresjiet 22:12)

De engel roept Awraham een tweede maal toe: „Omdat je dit hebt gedaan, omdat je Mij je zoon, je enige, niet hebt onthouden, zal Ik je rijkelijk zegenen en je zoveel nakomelingen geven als er sterren aan de hemel zijn en zandkorrels op het strand langs de zee." (Beresjiet 22:16-17)

In beide momenten is de bewoording precies hetzelfde, maar de zinsnede „de zoon, de enige van wie je zoveel houdt” staat er heel nadrukkelijk niet bij. Door de herhaling van deze zin en de afwezigheid van laatstgenoemde zinsnede, communiceert God het volgende aan Awraham: 'Ik weet nu dat je van Mij houdt en ik weet nu ook dat je niet van Jitschak houdt. Geen vader die van zijn zoon houdt zou ooit zijn hand opheffen tegen zijn zoon, om hem geweld aan te doen.'

De rabbijnen van de Talmoed gaan nog dieper in op religieuze conflicten die kunnen ontstaan, en waarin de liefde voor God strijdig wordt met de liefde voor mensen. Eén van de meest schrijnende verhandelingen over dit dilemma is een tekst in het Talmoedtractaat Joma (23a). Hierin vertellen de rabbijnen een verhaal over twee priesters, die God vurig wilden dienen door de as van het altaar in de Tempel te verwijderen. Ze waren zo vol hartstocht in hun welwillende dienstbaarheid aan God, zelfs voor deze ogenschijnlijk weinig betekenisvolle handeling, dat ze om het hardst de verhoging van het altaar op renden om deze eer te verkrijgen. Op een dag pakte één van de priesters, vervuld van hartstocht om de strijd om deze eer aan God te winnen, zijn rituele slachtmes en stak het in de borst van zijn medepriester. De liefde voor God veranderde in een afschuwelijke gewelddadige kracht in de wereld.

En toch was dit niet het einde van de tragedie van dit verhaal. De vader van de neergestoken priester kwam naar zijn stervende zoon en hield hem wiegend vast. Kunnen we ons ook maar in de verste verte het leed voorstellen van deze vader? Zijn zoon ligt hier bloedend bij hem, stervend, gestoken door een man, die zo handelde om God te dienen! Vervolgens wordt de tragedie van het verhaal nog dieper. De vader zegt tegen omstanders, dat ze het rituele slachtmes uit de borst van zijn zoon moeten halen voordat deze sterft, opdat het mes niet *treife* wordt door aanraking met een dood lichaam. De vader maakt zich zorgen over de reinheid van het mes, terwijl zijn zoon aan het sterven is! De Talmoed concludeert: „Dit verhaal leert ons dat de reinheid van hun vaten belangrijker voor hen was dan het vergieten van menselijk bloed!”

De rabbijnen geven aan dat dit verhaal een beeld geeft van hoe liefde kan veranderen in pathologisch gedrag. De rabbijnen vellen een vernietigend oordeel over een religieuze gemeenschap waarbinnen de liefde voor God belangrijker wordt dan de liefde voor mensen.

Elke keer dat ik het verhaal lees van de 'Binding van Jitschak' herinner ik mij deze passage uit de Talmoed. Ik lees nu hoofdstuk 22 van Beresjiet door de ogen van de rabbijnen. Ziet men het door deze lens, dan heeft onze wereld het verhaal van Awraham en Jitschak meer dan ooit nodig. Dit verhaal moet dan ook dienen als correctie op een zekere visie van religie. Dit verhaal schreeuwt de volgende boodschap uit naar hen die (willen) luisteren: ‘Als jouw begrip van liefde voor God de liefde voor mensen te boven gaat – stop dan! Je interpreteert de wil van God helemaal verkeerd en dat kan heel tragisch uitpakken.’